

Ήχος και μνήμη του Χώρου: Ηχοτοπία των Μοναστηριών των νησιών του Ρωσικού Βορρά

Ειρήνη Τσουντίνοβα*

irinachud@gmail.com

Η εισήγηση ασχολείται με το ερευνητικό πρόγραμμα των ηχοτοπιών των μοναστηριών των νησιών του Ρωσικού Βορρά, σε σχέση με την συνάφεια της ψαλτικής τέχνης και της ηχητικής οικολογίας. Το ηχητικό προφίλ της μοναστικής ζωής, είναι μέρος της Ορθόδοξης Εκκλησιαστικής παράδοσης. Ένα Ορθόδοξο μοναστήρι είναι μια «ηχητική εικόνα», και η ακουστική του εικόνα δομείται αναλόγως, με πλήρη συνέργεια της φύσης και της δημιουργικής δραστηριότητας του ανθρώπου, η οποία αποτελείται από ένα ισορροπημένο μείγμα φυσικών ήχων και ήχων δημιουργημένων από τον άνθρωπο. Εκτός των φωνών και των μουσικών εργαλείων που συνεχώς ακούγονται στον ναό -ένα ολοκληρωμένο μουσικό μέρος του εκκλησιαστικού τελετουργικού- η καθημερινή κανονική ζωή σε ένα μοναστήρι, η ενότητα του λειτουργικού και καθημερινού τυπικού, περιλαμβάνει επίσης και τους ήχους των σημάτων και των καμπανών. Αυτοί οι ήχοι, αποτελώντας ένα δημιουργικό αποτέλεσμα πολλών αιώνων μοναστικής πολιτισμικής πρακτικής, ενσωματώνονται στους φυσικούς ήχους του περιβάλλοντος μέσα και έξω από το μοναστήρι, στην ακουστική των ναών και των εσωτερικών χώρων των μοναστηριών, και δημιουργούν έτσι ένα ολοκληρωμένο ηχοτοπίο. Η επιλογή του τόπου για ένα μοναστήρι δεν υπήρξε ποτέ αυθαίρετη. Η αρχιτεκτονική εικόνα ενός μοναστηριού, είναι πάντοτε ένα πάντρεμα χειροποίητων και φυσικών χώρων: αυτή η εικόνα έχει συχνά θεαθεί ως όραμα από τον θεμελιωτή του, και κατόπιν υλοποιήθηκε από τους κτίστες σε μία συγκεκριμένη τοποθεσία. Τα αρχαία μοναστήρια των νησιών της Βόρειας Ρωσίας -του Solovetsky και του Valaam- είναι εξαιρετικά ενδιαφέροντα για την ακουστική τους εικόνα. Η έρευνα στα ηχοτοπία αυτών των ιερών τόπων, ως ιστορικών και γεωγραφικών φαινομένων θα διεξαχθεί στις ακόλουθες κατευθύνσεις: Η μουσική πρακτική σε συνάφεια με τους τρόπους και τους τόπους του μοναστικού χώρου. Η ψαλτική και τα ηχητικά εργαλεία στο ηχητικό σύστημα ενός μοναστηριού. Η Ψαλτική και η αρχιτεκτονική του φωτός. Η διατήρηση της δυναμικής της σιωπής και της έντασης στα μοναστηριακά ηχοτοπία. Υδάτινοι δρόμοι και υδάτινοι τόποι στα μοναστηριακά ηχοτοπία.

* Η Ιρίνα Τσουντίνοβα, αποφοίτησε από το κρατικό Ωδείο Ρίμσκι Κόρσακωφ της Αγίας Πετρούπολης ως συνθέτης. Έκανε την διδακτορική της διατριβή πάνω στο θέμα «Ο Εκκλησιαστικός Μουσικός πολιτισμός της Αγίας Πετρούπολης». Σήμερα η Ιρίνα Τσουντίνοβα είναι ανώτερη ερευνήτρια στο Ρωσικό Ινστιτούτο Ιστορίας της Τέχνης. Τα ερευνητικά της ενδιαφέροντα είναι η μουσική στην εκκλησιαστική νομοθεσία, οι Ελληνο - Σλαβικοί δεσμοί στην μουσική των μοναστηριών, η ακρόαση και η δημιουργία ήχου στην Ορθόδοξη ασκητική. Έχει συγγράψει δύο μελέτες: «Η εποχή της Αφωνίας: Η μουσική στους Μοναστηριακούς κανόνες», (2004), και «Άσμα, Καμπάνες και Τελετουργικό: Η τοπογραφία του εκκλησιαστικού μουσικού πολιτισμού στην Αγία Πετρούπολη» (1994), και πάνω από 50 άρθρα. Είναι επικεφαλής του προγράμματος «Η τέχνη της Ορθόδοξης Εκκλησίας» (του Ρωσικού Ινστιτούτου Ιστορίας και Τέχνης). Έλαβε μέρος σε πολλά διεθνή επιστημονικά συνέδρια (Ρωσία, Ελλάδα, Αγγλία, Η.Π.Α., Ουγγαρία, Βουλγαρία, Λευκορωσία).